

Doktora spēju saraksts

Eiropas doktorantu apvienībā (EURODOC) notikušas darbības doktora spēju saraksta veidošana. Bija vēlme radīt spēju standartus Eiropas līmenī, par kuriem varētu teikt – ja cilvēks ir ieguvis doktora grādu, tad viņš šīs spējas ir apguvis. Tas arī norādītu, kas jāsaprot ar „doktora līmeni”.

Šādu sarakstu jau izveidojusi Anglija.

Piedāvāju sarakstu, ko izstrādājis Ēriks Kofmels [1], EURODOC karjeras attīstības grupas vadītājs. Šīs jomas sastādītas tabulas veidā un blakus kolonnā lasītājs aicināts uzrakstīt, kā viņš pašreiz vērtē šīs jomas sasniegšanas pakāpi. Atzīme – 0 nedaru 10 – pilnībā atbilst. Šis saraksts izmantojams doktoranta pašanalīzei, sekošanai līdz saviem rezultātiem.

Joma	Mans vērtējums par sevi (0-10)
A. Pētniecības darba iemaņas:	
1. Ir pašam sava pētījumu joma. Novērtē to, ka dara to, ko cits neviens pilnīgi to pašu nedara.	
2. Atpazīst zinātniskās problēmas. Patstāvīgi pielieto risinājumus sarežģītām problēmām. Interpretē rezultātus.	
3. Lieto kritisko domāšanu. Lieto arī radošu pieeju, neatkarīgu pieeju, lai izstrādātu teorētiskus modeļus.	
4. Par sava pētījuma jomu demonstrē zināšanas gan par jomas pamatiem, gan vēsturi, gan par mūsdienu attīstību.	
5. Norāda uz zināšanām par blakus jomām, novērtē starpdisciplināru pētījumu nozīmi.	
6. Savā pētījumā pielieto noteiktu pētīšanas metodiku, pie tam saprot šo metodiku un spēj to izvērtēt.	
7. Kārto informāciju – atrod un sastāda informācijas krājumus, spēj orientēties un caurskatīt lielus informācijas krājumus, no tiem spēj informāciju atlasīt, analizēt un lieto. Pats veido sistēmu, kā informāciju iegūt un salīdzināt informāciju.	
8. Izvērtē savus pētījumu rezultātus. Spēj izvērtēt citu zinātniskos rezultātus.	
9. Par saviem darbiem pētniecībā spēj noformulēt apkopojumu, dokumentēt padarīto, rakstīt atskaiti, pārskatu.	
B. Pētniecības vide izprašana.	
1. Saprot nacionālo un starptautisko vidi, kurā notiek pētniecība.	
2. Saprot, kā tiek finansēta pētniecība.. Zina iespējamo finansējuma avotu saviem pētījumiem un kā tiem pieteikties, kas jādara, lai būtu lielākas iespējas šo naudu dabūt. Spēj analizēt pats, kas jādara, lai pārvarētu šķēršļus finansējuma saņemšanai – kā rīkoties, ja saņemts atteikums finansēt.	
3. Saprast piederušās universitātes un zinātnes finansētāja stratēģiju.	
4. Zināt būtiskākās darba drošības procedūras un tās pielietot pētniecībā.	
5. Saprast pētniecības rezultātu akadēmisko un komerciālo tālākas lietošanas procesu.	
6. Saprast, kā publikāciju sistēma iederas pētniecības rezultātu izplatīšanas procesā un kā tā dod pamatu, lai vērtētu pētnieku vērtību. Zināt par dažādiem biznesa modeļiem attiecībā uz publikācijām, kā arī brīvpieejas ideoloģiju.	
C. Personiskā efektivitāte un darbs grupā.	

1. Spēja strādāt individuāli un rādīt pašdisciplīnu. Uzņēma, iniciatīva, motivācija, pašpaļāvība, rūpība. Izvērtē iegūto pieredzi un darbojas, lai sevi uzlabotu un pilnveidotu.	
2. Pielieto sava laika plānošanu un projekta plānošanu – uzstāda pētījumu mērķus, nelielos izmēros rezultātus, daudzu uzdevumu prioritizēšana, vajadzīgo resursu, iespējamo risku noskaidrošana, kvalitātes kontrole.	
3. Pozitīvi reaģē uz šķēršļiem un kļūdām. Jau sākotnēji identificē vajadzības un pastāvīgās problēmas un lieto radošu pieeju pārvarot šīs problēmas.	
4. Strādā darba grupā (ja dotā pētījumu joma to paredz), attīsta un uztur profesionālas un efektīvas attiecības ar kolēģiem un darba vadītājiem.	
5. Novērtē savas spējas un stilu, kurš izpaužas darbā grupā. Novērtē arī citu grupas biedru uzvedības stilu un iemaņas darbam grupā. Līdzdarbojas, lai veidotu sekmīgas un efektīvas formālas un neformālas grupas.	
6. Efektīvi izmanto pētniecībai atvēlēto naudu. Izmanto naudas lietošanas labākās prakses.	
7. Sadarbojas un pielāgojas dažādu kultūru atšķirībai, kuras izpaužas gan starp valstīm, gan starp nozarēm.	
D. Komunikācijas spējas.	
1. Demonstrē rakstīšanas iemaņas. Spēj noformulēt apgalvojumus, izteikt vārdos idejas skaidri un atbilstoši rakstu darba mērķim (piemēram, doktorantūras atskaite, tēzes vai finansējuma pieprasījums).	
2. Prezentē un skaidro savu pētījumu rezultātus dažādām auditorijām - speciālistiem un nespeciālistiem. Skaidro formālās un neformālās grupās. Lieto daudzveidīgas prezentācijas tehnikas (runas, stenda referāti, individuālas sarunas, e-pasti, publikācijas).	
3. Rāda citu viedokļu uzklauššanu. Novērtē citu viedokļu pastāvēšanu, spēja aizstāvēt, pamatot savu viedokli.	
4. Komunicē zinātnes jomā gan savā vietējā valodā, gan starptautiskā valodā, piemēram, angļu valodā.	
5. Lieto informācijas tehnoloģijas, lai veidotu sev datubāzi, ierakstītu un rādītu sarežģītu informāciju.	
6. Palīdz citu izglītībā, ja ir iesaistīts mācīšanās, padomdošanā (mentoringā) vai demonstrēšanas darbā.	
E. Karjeras vadīšana.	
1. Zina iespējas savas karjeras attīstībai. Izrāda apņēmību pastāvīgai profesionālai pilnveidošanai. Rāda sapratni par pētniecības un pārnēsamās iemaņas un zināšanas un to pielietojamību akadēmiskajās un neakadēmiskajās pozīcijās. Nosaka savas izglītības vajadzības, atkarībā no vēlamās nākotnes karjeras ceļa.	
2. Nosaka savu karjeras plānu, kas iekļauj sevī ieguvumus no doktorantūras, personiskās ambīcijas, un ir nosprausti reālistiski un sasniedzami karjeras mērķi.	
3. Uzsāk, attīsta un uztur sadarbības tīklus savas jomas ietvaros un plašākās jomās, lai nodrošinātu pētniecību un savu nodarbinātību. Uzsāk jaunus projektus.	
4. Veido un regulāri papildina savu CV, kurā piemin savas spējas, zināšanas, personiskās rakstura īpašības un pieredzi. Zina atšķirības starp akadēmisko un neakadēmisko darba pieteikšanās procesu.	
F. Ētika un sociālā sapratne	
1. Rāda sapratni par pētniecības nozīmi sabiedrībā, un to attiecina uz savu pētniecību.	
2. Rāda zināšanas par ētiskiem jautājumiem, apzinās ietekmi, ko pētniecība atstāj uz indivīdiem, grupām un sabiedrību. Apzinās ētiku attiecībā uz cilvēku un dzīvnieku izmantošanu pētniecībā.	

3. Pielieto labas pētniecības praksi savā institūcijā un rāda zināšanas par starptautisko praksi, kas ļauj ētiski vadīt pētniecību	
4. Rāda sapratni par intelektuālā īpašuma jautājumiem. Saprot ētisko un juridisko ietvaru pret plaģiātismu, datu piedāvēšanu sev, konfidencialitāti, ļaunprātīgu, nepareizu ārstēšana, datu piesavināšanos, datu aizsardzību.	

Eurodoc aicina arī attīstīt:

- vadītprasmes iemaņas (lai vadītu savu laboratoriju, uzņēmumu u.c.);
- rakstīšanas iemaņas;
- pedagoģiskā darba iemaņas.

Literatūra:

1. Eric Kofmel. Eurodoc Skills Statement. A draft proposal. (Baltmob seminar august 2007).
2. Joint Statement of the UK Research Councils' Training Requirements for Research Students (2001) <http://vitae.ac.uk/cms/files/RCUK-Joint-Skills-Statement-2001.pdf>
3. Skills audit <http://vitae.ac.uk/1603/Skills-audit.html>